



Co-funded by
the European Union

ZIELONA GOSPODARKA W POLSCE I WE WŁOSZECH: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI

STRESZCZENIE

Opracowane przez Fundację ABI,
Grudzień 2023

1 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

Number of references: 2023-1-PL01-KA210-VET-000158672

Spis treści

Wstęp	3
Streszczenie.....	4
Podsumowanie	8

2 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

Number of references: 2023-1-PL01-KA210-VET-000158672

Wstęp

W obliczu globalnych wyzwań związanych z ochroną środowiska, zielona gospodarka staje się kluczowym elementem zrównoważonego rozwoju zarówno w Polsce, jak i we Włoszech. Wraz z rosnącą presją na przedsiębiorstwa i instytucje publiczne, by dostosowywać się do standardów ekologicznych, rośnie również zapotrzebowanie na pracowników posiadających specjalistyczne kompetencje w zakresie zielonych technologii i zrównoważonego rozwoju.

Zarówno Polska, jak i Włochy, stoją przed podobnymi wyzwaniami, ale także posiadają unikalne aspekty wynikające z różnic w strukturze gospodarek oraz politykach wspierających transformację ekologiczną. Wprowadzenie odpowiednich programów edukacyjnych i inicjatyw szkoleniowych będzie miało kluczowe znaczenie dla stworzenia wykwalifikowanej kadry, która przyczyni się do dalszego rozwoju zielonej gospodarki w obu krajach.

Streszczenie zawiera kompleksowy przegląd dwóch raportów poświęconych zielonej gospodarce i związanych z nią potrzeb w zakresie szkoleń i rozwoju kompetencji. Każdy raport zawiera cenne informacje na temat wskaźników ilościowych i jakościowych dotyczących rozwoju zielonych gospodarek i związanych z tym potrzeb nowych kompetencji oraz powiązanych wyzwań, możliwości i inicjatyw. Ogólne wprowadzenie przygotowuje przestrzeń, podkreślając znaczenie zielonych kompetencji w różnych obszarach oraz potrzebę wypełnienia luk zielonych umiejętności podczas wdrażania nowych technologii na potrzeby zielonej gospodarki, nowych rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo energetyczne, ochronę gleby i wód. Kolejne sekcje zawierają szczegółowe omówienia każdego raportu, w tym kluczowe wnioski i zalecenia z raportów z obu krajów, koncentrując się na analizie potrzeb rynku pracy oraz oczekiwań w zakresie szkoleń i rozwoju zielonych kompetencji.

Streszczenie

Transformacja ekologiczna we Włoszech traktowana jest priorytetowo. W ostatnich latach rząd włoski poczynił znaczne inwestycje w rozwój wszystkiego, co jest związane ze światem zrównoważonego rozwoju ekologicznego, w związku z czym z kraju bardzo zacofanego w tej kwestii Włochy przeszły do pozycji światowego lidera w różnych aspektach związanych ze zrównoważonym rozwojem zielonej gospodarki. Przykładowo Włochy są liderem w zakresie recyklingu, na który przypada około 77% wszystkich wytwarzanych odpadów. Wyjątkowe osiągnięcie, biorąc pod uwagę, że średnia europejska w zakresie recyklingu wynosi około 45%. Również w sektorze rolnym Włochy są liderem w uprawie obszarów ekologicznych dzięki wzrostowi popytu, który znacznie zachęcił do powstania wielu firm inwestujących w sektor ekologiczny, tworząc nowe miejsca pracy. W sektorze produktów, zarówno w małych firmach, jak i w dużych sieciach handlowych, Włochy są przykładem pod względem kwestii zrównoważonych opakowań. Dostosowanie podyktowane także ciągłą świadomością ekologii ze strony konsumentów i legislacją w tym zakresie.

Trendem wśród włoskich konsumentów jest zmniejszanie swojego śladu ekologicznego również poprzez nowe technologie, które okazują się dobrym rozwiązaniem w zakresie ograniczenia ilości odpadów, zmniejszenia zużycia energii i ochrony zasobów naturalnych. Powszechnie panuje pogląd, że nie trzeba poświęcać jakości życia, aby być bardziej ekologicznym, wręcz przeciwnie, zmiana niektórych nawyków może znacząco poprawić zdrowie i samopoczucie. Właśnie dzięki temu przekonaniu w ostatnich latach nastąpiła znacząca zmiana w trendach żywieniowych Włochów, którzy coraz częściej zwracają uwagę na żywność zdrową, organiczną i przyjazną środowisku

Konsumenci we Włoszech obecnie bardziej niż kiedykolwiek, dokonując wyborów zakupowych kierują się parametrami związanymi ze zrównoważonym rozwojem produktu, takimi jak materiał opakowaniowy, emisje CO₂ w transporcie i dystrybucji, zużycie wody i gospodarka odpadami.

Włochy są liderem w zakresie odzysku materiałów – dziedziny, w której ubogi w surowce kraj od dawna przoduje. Według Eurostatu zdolność do recyklingu wszystkich odpadów (komunalnych i specjalnych) we Włoszech osiągnęła rekordowy poziom 83,4% (2020 r.), czyli wskaźnik znacznie wyższy niż w innych głównych gospodarkach europejskich, Niemczech (70%), Francji (64,4%) i Hiszpanii (59,9%), a średnia unijna (52,6%).

Włoska gospodarka ekologiczna bardzo dobrze sobie radzi jako gospodarka o obiegu zamkniętym, ale radzi sobie bardzo źle pod względem zużycia gruntów. Raport o zielonej gospodarce za 2018 r. zawiera aktualne informacje na temat wyników strategicznych sektorów zielonej gospodarki we Włoszech, odnotowując doskonałe i gorsze wyniki. W 2017 roku Włochy zajmowały pierwsze miejsce wśród dużych krajów europejskich w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym, rolnictwa ekologicznego, a także ekoinnowacji, ale nadal mają wiele do zrobienia w zakresie użytkowania gruntów, ochrony różnorodności biologicznej i dekarbonizacji.

4 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

Zielona transformacja włoskiego systemu biznesowego charakteryzuje się popytem na siłę roboczą oraz powszechnym zapotrzebowaniem na umiejętności w zakresie oszczędzania energii i zrównoważonego rozwoju środowiskowego, przy czym orientacja ta jest bardziej widoczna w mikroprzedsiębiorstwach i małych przedsiębiorstwach (MPI).

Zapotrzebowanie na umiejętności związane ze zrównoważonym rozwojem we Włoszech wzrośnie o 5% rok do roku i do 2026 roku zarówno firmy, jak i administracja publiczna będą potrzebować 4 miliony pracowników z „zielonymi” umiejętnościami: co podkreśla raport „Wysokie umiejętności dla zrównoważonej przyszłości ” przez 4.Manager Observatory, stowarzyszenie, które projektuje i wdraża inicjatywy o wysokiej wartości dodanej, aby odpowiedzieć na pojawiające się potrzeby w zakresie ogólnego rozwoju menedżerów przemysłowców i przedsiębiorców.

Z danych zebranych na LinkedIn wynika, że w zeszłym roku we Włoszech zaobserwowano stały popyt i wzrost na niektóre kwalifikacje zawodowe w obszarze zrównoważonego rozwoju, w tym na stanowisko Menedżera ds. Zrównoważonego Rozwoju (+52%), a następnie na stanowisko Specjalisty ds. Zrównoważonego Rozwoju (+43%) oraz rola Konsultanta ds. Zrównoważonego Rozwoju (+34%).

Lista umiejętności, które należy posiadać lub wzmocnić, aby pracować w zielonym świecie:

- Twarde umiejętności
- Umiejętności cyfrowe
- Umiejętności komputerowe i matematyczne
- Umiejętność stosowania technologii
- Miękkie umiejętności
- Elastyczność i adaptacja
- Umiejętność pracy w zespole
- Zdolność do samodzielnej pracy
- Umiejętność rozwiązywania problemów

Na poziomie formalnym edukacja ekologiczna obecna jest w programach nauczania na wszystkich poziomach nauczania, od przedszkola po szkołę średnią. W szczególności Ministerstwo Edukacji wydało program nauczania edukacji ekologicznej, który zawiera wytyczne dotyczące nauczania edukacji ekologicznej w szkołach wszystkich poziomów.

Problem z jakim boryka się szczególnie edukacja we Włoszech to niedobór osób z kompetencjami STEM (nauki ścisłe, technologia, inżynieria i matematyka). Dane dotyczące stopni STEM pokazują, że liczba absolwentów kierunków, na które już dziś jest najbardziej poszukiwane – a w najbliższej przyszłości będzie jeszcze więcej – jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb przedsiębiorstw. Z danych opublikowanych przez niedawne badanie ISTAT wynika, że we Włoszech jedynie 24,9% absolwentów posiada tytuł STEM, choć na szczęście przynajmniej w tym obszarze sytuacja nie jest jeszcze tak zła jak na przykład – Wielka Brytania ma 23,2%, a Francja 26,8% – chociaż wraz z dwoma ostatnimi krajami Włochy są daleko w stosunku do Niemiec, które wynoszą 32,2%.

5 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

Wyzwania z jakimi mierzy się zielona gospodarka we Włoszech to między innymi niedobór umiejętności we Włoszech, czyli różnica między umiejętnościami a popytem na pracę. Przyszłość Włoch, podkreślają autorzy raportu będzie zależeć od umiejętności szkolenia i wspierania nowych pokoleń, aby zapewnić im narzędzia niezbędne do szybkiego usamodzielnienia się, umożliwiając im wczesne założenie rodziny, a tym samym pomagając wzmocnić ich przyszłość nowym bogactwem i nowe dobre samopoczucie. W przeciwnym razie nie będzie zrównoważonej przyszłości.

Z raporty dotyczącego Polski wynika, że Polska ma jeszcze wiele więcej do zrobienia na rzecz rozwoju zielonej gospodarki. Polska zajęła 18 miejsce na 27 państw UE w rankingu pod względem zielonej ekonomii i technologii w latach 201-2019¹. Proces wchodzenia Polski w zieloną transformację jest wolniejszy i późniejszy, w porównaniu do Włoch i niektórych krajów europejskich.

Jak wynika z analiz PIE, rozwój zielonej ekonomii jest pozytywnie skorelowany ze wzrostem gospodarczym. Porównanie średniego łącznego wzrostu PKB w latach 2011-2019 państw-liderów wskaźnika zielonej ekonomii (25,7 proc.) i państw najwolniej rozwijających zieloną ekonomię (15,4 proc.) wskazuje na korzyści z rozwijania zielonych technologii i infrastruktury, przekładające się na zauważalną różnicę w tempie wzrostu gospodarczego (10,3 pkt proc.)" – czytamy w komunikacie poświęconemu raportowi PIE "Green economy – wpływ zielonej ekonomii na klimat i rozwój gospodarczy".²

W Polsce szacuje się, że sama transformacja energetyczna ma doprowadzić do powstania ok. 300 tys. nowych miejsc pracy – mowa tu o branżach o wysokim potencjalne zazielenienia – głównie odnawialnych źródłach energii (OZE), energetyce jądrowej, elektromobilności, infrastrukturze sieciowej, cyfryzacji i termomodernizacji budynków (PEP 2021, s. 6). W tych szacunkach nie bierze się jednak pod uwagę nowych miejsc pracy, które powstaną dodatkowo w innych branżach łańcucha dostaw (Ziemacki, 2021)³.

Warto zauważyć w Polsce, że istotnym impulsem do wzmocnienia procesu zielonej transformacji jest narastająca świadomość ekologiczna społeczeństwa. Coraz większa liczba obywateli zdaje sobie sprawę z konieczności podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska. Zwiększa się świadomość społeczeństwa na temat szkodliwego wpływu pestycydów, plastiku na środowisko i zdrowie oraz negatywnych skutków, które mogą wywołać pestycydy, azotany, wszelkie polepszacze dodawane do żywności. Polacy zaczynają być coraz bardziej EKO, przywiązywać uwagę co kupują, nie chodzi tutaj tylko o żywność ale też o opakowania, ubrania, ekologiczne źródła energii.

Wraz z wprowadzaniem regulacji i programów ograniczających używanie chemicznych środków ochrony roślin w rolnictwie, wspieranie rozwoju sektora zielonej energii, transportu ekologicznego, efektywności energetycznej czy gospodarki odpadami, Polska

¹ <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/05/Green-Economy-12.04.2022.pdf>

² <https://wysokienapiecie.pl/krotkie-spicie/pie-polska-na-18-miejscu-w-ue-pod-wzgl-dem-rozwoju-zielonej-ekonomii-w-latach-2011-2019/>

³ <https://www.obserwatorfinansowy.pl/bez-kategorii/rotator/duzy-potencjal-zatrudnienia-w-zielonej-gospodarce/>

6 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

stopniowo przystępuje do realizacji założeń zielonej transformacji. W ostatnich latach rząd podejmuje także wysiłki w celu modernizacji i transformacji sektorów gospodarki tradycyjnie związanej z wysokimi emisjami, takich jak przemysł energetyczny oparty na węglu.

Choć proces wchodzenia w zieloną transformację w Polsce nadal jest przedmiotem dyskusji i debat, to coraz więcej działań podejmowanych jest w kierunku zrównoważonego rozwoju, co stanowi ważny krok w kierunku budowania bardziej ekologicznej i przyjaznej dla środowiska gospodarki. Za tym idzie coraz większy popyt na zielone kompetencje w różnych sektorach gospodarki..

Jeśli chodzi o podział na regiony, obszary, zielona transformacja w Polsce ma zróżnicowany charakter ze względu na specyfikę regionalną oraz różnice w strukturze gospodarczej i potrzebach energetycznych. Obszary silnie związane z górnictwem węgla kamiennego, takie jak Śląsk, postępują w transformacji poprzez poszukiwanie alternatywnych źródeł energii, restrukturyzację górnictwa oraz wsparcie dla nowych miejsc pracy w sektorach zielonych. Regiony Wybrzeża Bałtyckiego z uwagi na potencjał wiatru morskiego, obszary nadbałtyckie stają się kluczowym miejscem dla rozwoju energetyki wiatrowej na morzu. Obszary Wiejskie: Regiony wiejskie podejmują działania w celu promocji rolnictwa ekologicznego, rozwoju turystyki ekologicznej, wykorzystania z odnawialnych źródeł energii, takich jak odpady będące wynikiem produkcji rolnej, energia pochodząca ze słońca. Miasta: Duże miasta, takie jak Warszawa, Kraków czy Wrocław, angażują się w rozwój transportu publicznego, poprawę jakości powietrza oraz promowanie zielonych inicjatyw miejskich, takich jak parki miejskie czy systemy rowerów miejskich.

W Polsce popyt na zielone kompetencje rośnie we wszystkich sektorach gospodarki, ale szczególnie wysoki jest w , rolnictwie i przemyśle spożywczym, gospodarce odpadami, energetyce odnawialnej, transporcie ekologicznym, budownictwo ekologicznym,; technologiach informacyjno-komunikacyjnych (ICT).

W Polsce edukacja ekologiczna realizowana jest w systemie edukacji formalnej jak i poza formalnym systemem. Polski system kształcenia i szkolenia zawodowego na potrzeby zielonej gospodarki obejmuje zarówno szkolnictwo publiczne jaki niepubliczne, kursy, szkolenia ustawiczne w systemie formalnym i poza formalnym.

Raport Polski koncentruje się bardziej na opisie kompetencji związanych z tematyką programów szkoleniowych. Programy kształcenia zielonych umiejętności powinny uwzględniać również kształtowanie umiejętności miękkich - te dwie kategorie umiejętności w ramach przekwalifikowania powinno się rozwijać równocześnie. Cabral i in. (2019) wykazali, że szkolenia w zakresie zielonych kompetencji pozytywnie wpływają na wszystkie wymiary tych kompetencji, a także, że inwestowanie przez firmy w rozwój zielonych kompetencji pozytywnie oddziałuje na zieloną transformację w przedsiębiorstwie, tym samym budując przewagę konkurencyjną. Z kolei analizy przeprowadzone dla 14 krajów UE obejmujące lata 1995-2011 jednoznacznie wykazały, że wdrażanie polityki klimatycznej doprowadziło do spadku zapotrzebowania na pracowników wykonujących prace manualne, przy wzroście popytu na techników (Marin i Vona, 2019).

7 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

W raporcie z Polski przytoczono szereg przykładów, jak duże znaczenie może mieć dla instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego oferta podnoszenia zielonych kompetencji dla ich rozwoju i perspektyw. Na przykład Program "Eko-Kwalifikacje" realizowany przez wojewódzkie urzędy pracy, który ma na celu przekwalifikowanie osób bezrobotnych i zwiększenie ich szans na zatrudnienie w sektorze zielonej gospodarki. Program obejmuje szkolenia z zakresu odnawialnych źródeł energii, gospodarki odpadami, ekologicznego budownictwa oraz zrównoważonego rolnictwa.

W Polsce realizowane są też inicjatywy edukacyjne wspierane przez rząd oraz rządowe instytucje, które mają na celu rozwijanie zielonych kompetencji. Przykładem takim jest Program "Edukacja dla Zrównoważonego Rozwoju. Ministerstwo Edukacji i Nauki, który ma na celu wprowadzenie tematów związanych z ekologią i zrównoważonym rozwojem do podstawy programowej w szkołach podstawowych i średnich. Program zakłada integrację edukacji ekologicznej z różnymi przedmiotami, takimi jak biologia, geografia, chemia oraz wychowanie obywatelskie.

W Polsce kształcenie i szkolenie zawodowe rozwija się w kierunku uwzględniania potrzeb związanych z zielonymi kompetencjami, jednakże nadal istnieją wyzwania związane z dostosowaniem oferty edukacyjnej do dynamicznie zmieniających się potrzeb rynku pracy. Wyzwania, z którymi musi się zmierzyć oferta edukacyjna to konieczność ciągłego dostosowywania programów nauczania do zmieniających się potrzeb rynku pracy, zapewnienie odpowiednich zasobów i infrastruktury edukacyjnej, promowanie zielonych kompetencji wśród społeczeństwa. Zwiększanie dostępności krótkich form szkoleniowych, za darmo, online, żeby jak najszersze grono osób mogło podnieść swoje kompetencje, poszerzyć, zainspirować się nowym zawodem i przekwalifikować. Bardzo ważne jest dalsze rozwijanie i doskonalenie systemu kształcenia i szkolenia zawodowego w obszarze rozwoju zielonych kompetencji

Podsumowanie

Raporty z Polski i Włoch identyfikują również wspólne wyzwania, przed którymi stoi rozwój zielonych gospodarek oraz związana z tym konieczność zaspokojenia potrzeb rynkowych na zielone kompetencje. Przedstawione wnioski płynące z analizy w obu raportach pokazują że kompetencje te powinny się wzajemnie uzupełniać. Posłużmy się przykładem Menedżera ds. zarządzania, który jest zatrudniony w firmie produkującej opakowania. odpowiada za koordynację działań związanych z zarządzaniem organizacją poprzez wdrażanie i aktualizację polityk i narzędzi zrównoważonego rozwoju w celu zapewnienia pełnej przejrzystości i odpowiedzialności organizacji. Celem jego pracy jest: zapobieganie działaniom takim jak korupcja i konflikt interesów; monitorowanie ryzyka, etycznego zachowania właściwych relacji pomiędzy interesariuszami; zapewnianie zgodności

8 Streszczenie zostało opracowane na podstawie raportu z Polski i Włoch ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI w ramach projektu Zielone kompetencje - nowe programy kształcenia i szkolenia zawodowego. Green competences - new programmes of vocational education and training: GreenVET

oferowanych produktów/usług z przepisami i normami/certyfikatami, których przestrzega firma, w zakresie skutków i ryzyka społeczno-środowiskowego. Pożądana na tym stanowisku osoba powinna się cechować też kompetencjami z zakresu znajomości opakowań przyjaznych środowisku, certyfikatami. Dzięki modułom szkoleniowym opracowanym w ramach projektu, posiadane kompetencje menedżerskie, miękkie, cyfrowe będzie mogła uzupełnić o kompetencje związane ze znajomością projektowania opakowań przyjaznych środowisku, czym one się cechują, w jaki sposób je identyfikować.

Zagłębiając się w dyskurs na temat umiejętności ekologicznych, możemy podkreślić silny związek umiejętności zawodowych z umiejętnościami cyfrowymi i miękkimi.

Raporty identyfikują niewystarczającą ofertę szkoleniową na różnych poziomach edukacji na rzecz, słabo dostępną ofertę możliwości samodzielnego podnoszenia kompetencji i umiejętności w różnych obszarach zielonej gospodarki, która jest dostępna za darmo, wielojęzyczna. Sprostanie tym wyzwaniom wymaga współpracy, inwestycji w rozwój różnorodnej oferty szkoleniowej, przede wszystkim krótkich powszechnie dostępnych form szkoleniowych podnoszących zielone kompetencje oraz zwiększające świadomość na temat konieczności podejmowania inicjatyw na rzecz ograniczania niekorzystnych dla klimatu działań, które będą łatwo dostępne, za darmo.

Podsumowując, raporty krajowe, polski i włoski, dostarczają cennych spostrzeżeń i rekomendacji decydentom, nauczycielom, innym interesariuszom, i wspierają ich w poruszaniu się po zielonym krajobrazie kształcenia i szkolenia zawodowego. Wdrażając zalecane strategie i inicjatywy, organizatorzy kształcenia i szkolenia zawodowego mogą skutecznie podnosić zielone kompetencje i zapewnić odpowiednie przygotowanie osób uczących na potrzeby różnych obszarów zielonej gospodarki.

ZASTRZEŻENIE

Finansowane przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie są jednak poglądami i opiniami wyłącznie autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Unii Europejskiej ani Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

LICENCJA



didā

STRESZCZENIE RAPORTÓW KRAJOWYCH Z POLSKI I WŁOCH ZIELONA GOSPODARKA: POTRZEBY RYNKU W ZAKRESIE SZKOLEŃ I ROZWOJU KOMPETENCJI, POLSKA, WŁOCHY © 2024 by FUNDACJA ABI (PL), DIDA SRL (IT) – jest licencjonowane na podstawie CC BY-SA 4.0

Aby wyświetlić kopię tej licencji, odwiedź <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>

Finansowane przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie są jednak poglądami i opiniami wyłącznie autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Unii Europejskiej ani Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.